Soča

Soča je ena najlepših in najbolj ohranjenih alpskih rek v Evropi. Katere so posebnosti te reke, ki ima med vsemi našimi vodami najkrajšo pot do morja?

Začnimo naše ogledovanje pri »rojstvu« Soče – znamenitem izviru v Trenti. Kristalna voda vre iz jame, nato pada čez slikovite brzice in slapiče do dolinskega dna in se prebija skozi ozko dolino Trente. Zaradi velikega strmca je tok vseskozi živahen, podobo razgibanosti pa skladno zaključuje drzno ozadje alpskih velikanov od Ozebnika preko Jalovca in Prisojnika do Razora.

Za Sočo je poleg svojevrstne mlečne zeleno modre barve značilno tudi veliko nihanje množine vode. Ob taljenju snega in večjih deževjih zelo naraste, v sušnem obdobju pa bi jo včasih že težko imenovali reka. V mrzli, a s kisikom bogati vodi prebiva tudi znamenita endemična soška postrv, ki pa je vedno bolj ogrožena zaradi uspešnejše amerikanske postrvi. V Sočo in pritoke so jo vložili ribiči, zdaj pa se vedno bolj širi in izpodriva soško postrv.

Nad Logom je morala Soča prebiti morenski nasip, ki ga je odložil ledenik. Zlasti ob večji vodi je struga prav divja. Tudi na nadaljnji poti je naletela na več novih ovir, krajših ali daljših apnenčastih pregrad. Zaradi velikega strmca in velike količine peska, ki ga nosi s seboj, se je Soča razmeroma hitro vrezala v skalne ovire – nastala so zanimiva soška korita. Tesni je več, najbolj pa so znana korita pri vasi Soča in pri Kršovcu, tik ob meji Triglavskega narodnega parka. Korita so 2–4 metre široka, globina pa je močno odvisna od količine vode. Navadno teče Soča kakih 15 metrov globoko, ob visoki vodi pa doseže celo rob korit! V stenah vijugavih tesni je vse polno večjih in manjših rečnih mlinov ali draselj.

V Bovški kotlini se po sotočju s Koritnico svet odpre, spremeni se tudi tok Soče, ki se zdaj vije čez obsežna prodišča, znana po zanimivem rastlinstvu. Prav na cvetlicah je namreč moč opaziti prve šibke vplive morja, proti kateremu je odprta soška dolina.

Pri Žagi se Soča obrne okoli zahodnega roba Polovnika in teče čez plasti jezerske krede pri Srpenici proti Kobaridu, kjer se znova zareže v kratka, 20 metrov globoka korita pod Napoleonovim mostom. Naravni tok se konča pod Tolminom, kjer se začne zbiralno jezero elektrarne v Mostu na Soči.

Na Soči ni večjih slapov, zato pa po njih slovijo njeni pritoki: pri Žagi pada iz osrčja Kanina Boka (→ 5) , pri Kobaridu je v soteski skrit Veliki Kozjak, pod vasico Krn sameva Gregorčičev slap (→ 6), še več slapov pa je na pritokih Koritnice, na Možnici (→ 3) in Učji.

Simon Gregorčič je s pesmijo Soči opozoril na lepote in pomen te alpske reke. Postopoma je prodirala v našo zavest, zlasti še po uresničenih pesnikovih slutnjah o vojni. Na krvavo obdobje prve svetovne vojne spominjajo danes grobišča v Trenti, Soči, Logu pod Mangartom, Bovcu in Kobaridu.

Soča je, podobno kot Triglav, eden naših narodnih simbolov. To se je zelo lepo pokazalo v ostrih razpravah o dveh izključujočih se vprašanjih: ohraniti Sočo ali zgraditi hidroelektrarno z obsežnim zbiralnim jezerom. Naposled so prevladale vrednote Soče in upajmo, da bo pri tem tudi ostalo.
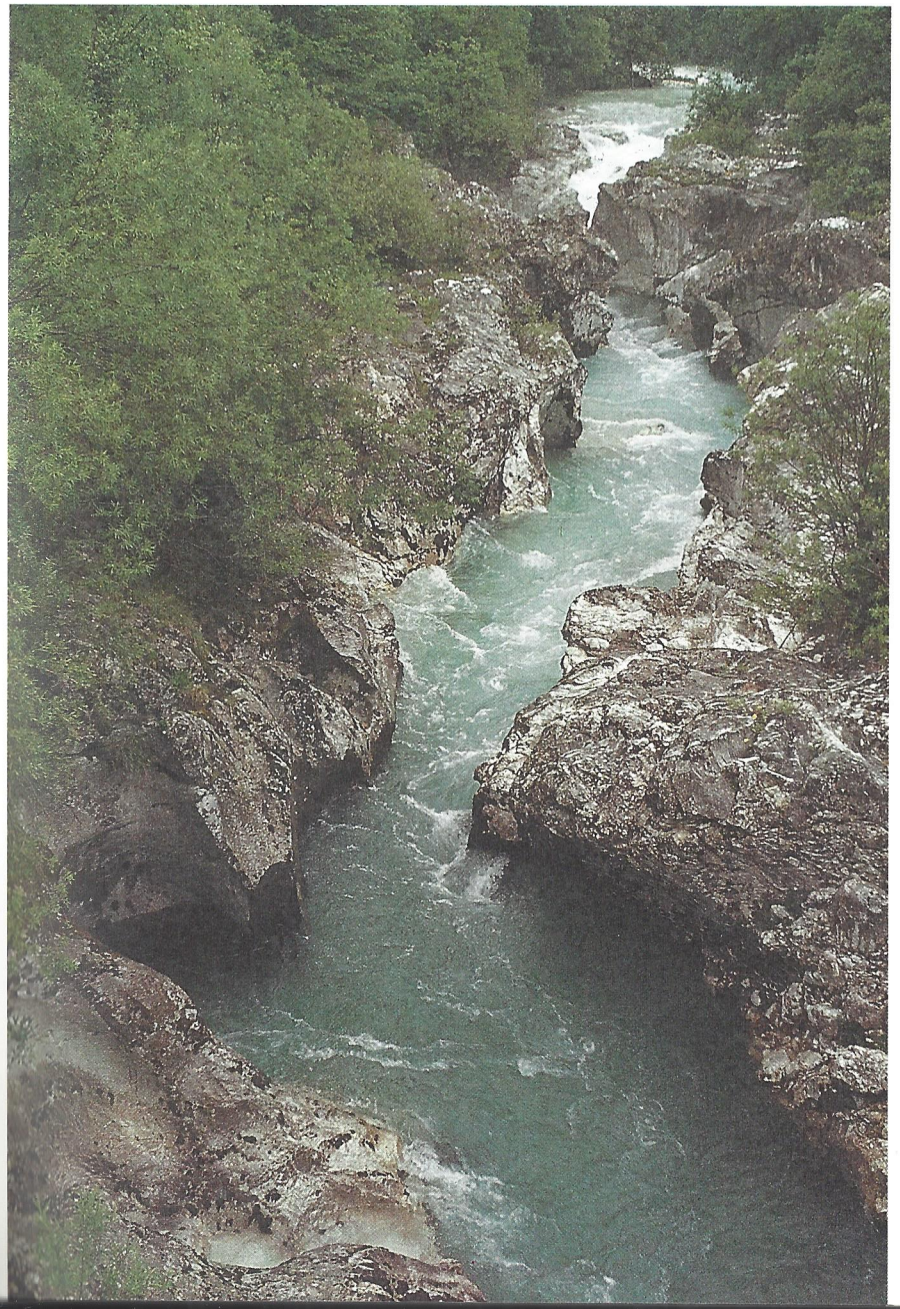
Korita Soče pri Kršovcu